

SLOVO ÚVODEM

PETR WITTLICH

petr.wittlich@seznam.cz

Před vícero lety jsem v antikvariátu koupil za dvě koruny československé útlou brožuru, mající zajímavý název: *O sebeurčení našeho malířství*. Jejím autorem byl František Kovárna. Brožura vyšla začátkem osudného roku 1948 a její autor musel o pár měsíců později emigrovat, aby si doslova zachránil život. Kovárna totiž byl nejenom historik umění, ale také významný funkcionář české politické pravice.

Text brožury vznikl původně jako úvod do cizojazyčného vydání monografie o Antonínu Slavíčkovi, kterého Kovárna považoval za dovršitele českého barevného sebeurčení a průkopníka cesty k novému universalismu.¹ Obsahuje ale i obecnější úvahy, jejichž aktualita vedla k jeho samostatnému vydání.

Pro Kovárnu byla zásadním východiskem autonomie osobní svobody, otevřená už francouzskou revolucí, kterou přenášel i na autonomii moderního národa a jeho kultury. Proto se i v umění přešlo od univerzální akademické latiny k mateřskému jazyku. Proto také nelze dál konstruovat lineární představu vývoje a přikládat ji jako obecně platné měřítko k umění od jedné země k druhé. „Každý kulturní celek musí sám ze sebe vydat měřítko, kterým lze hodnotit jeho vývoj a k obecnému vývoji lze pak dospět jen srovnáním jednoho celku s druhým. Jen tak lze dospět k novému universalismu, který bude mít proti autoritativní podobě z minulosti patrně ráz federální, orchestrální a polyfonní.“²

Tato Kovárnova slova z roku 1948 by mohla posloužit jako motto ke všem dalším diskusím vedeným na téma vztahu centra a periferie, transnacionality a jiných idejí, snažících se v minulosti i dnes pochopit povahu umění ve středo- a východoevropském prostoru.

Františka Kovárnu bychom mohli považovat za patrona naší konference o českosti a světovosti moderního umění v Čechách. Byl to první uměleckohistorický revizionista českého modernismu, který si vážně kladl otázku po identitě českého moderního umění. Již nestihl plně teoretizovat své podnětné myšlenky. Jeho pojetí kulturní identity jako základní polarity mezi individualismem a universalismem však vytváří dostatečný podnět, aby byly nalézány jejich historicky různé situační syntézy. Většina referátů naší konference jde tímto směrem.

¹ František Kovárna, *O sebeurčení našeho malířství*, Praha 1948, s. 35.

² *Ibidem*, s. 9.

Další otázku, co mají tyto jedinečné syntézy společného, nebo jaká je jejich hierarchie, nelze řešit apriorně a substancionalisticky. Je to spíš otevřená badatelská perspektiva, respektující to, čemu Kovárna říkal „polyfonická představa vývoje“. K jejímu naplňování jistě poslouží i naše snažení.

Přeji mu mnoho zdaru!